

Елизабетѝ Тејлор

РУМЕН ОД СТИДА

Биле су истих година – госпођа Ален и та жена која је долазила свакога дана да обавља кућне послове. „Сада никада нећу имати деце”, почела је госпођа Ален да говори себи. Нешто се није остварило; битни део њеног живота. Увек је замишљала своју децу у некаквим пролазним сценама и наговештајима; тако су јој се јављали, као искидани делови филма. Јасно је могла да их види, њихове браде накривљене у једну страну док им везује портикле у време обеда; њихова нага тела која беже и враћају се под прскалицу на њиховом травњаку; ослушкивала је њихове гласове који су допирали из баште и изјутра из њихових кревета. Чак је мало и плакала сањајући о дану када ће најстарији дечак отићи у приватну школу пансионског типа; замишљала је како воз одлази са станице; подигла је руку, а у гуши јој се стегло и усне су дрхтале док се осмехивала. Године које су пролазиле полако су јој покрале стварност ових призора – веселе звуке; озбиљан мир за којим је чезнула; чак понос бола.

Слушала је – док су заједно радиле у кухињи – о невољама које је госпођа Лејси имала са својом породицом, гунђање због њеног одраслог сина који недељом неће да устане пре времена за ручак, а онда још очекује да му мајка очисти ципеле; о ћерки од осамнаест година која је фризерка и препуна отмених манира које је покупила из женских часописа и одраслој девојци која се дури и дрско одговара.

Моја деца не би била таква, мислила је госпођа Ален, док је мрмљала своје одговоре. „Што више неким чините, само им треба још више чинити,” рекла је госпођа Лејси. Али према оговарању у селу, које је госпођа Ален чула, она је премало учинила. Та деца из вечери у вече, годинама и годинама, морала су да трче по пакете пржене рибе с чипсом док је њихова мајка седела у пабу „Коњ и чокеј” и испијала црно пиво. Летњих вечери, док су још били млађи, они би се мотали испред паба: када би им досадило, они би своја чела притиснули на прозоре и гледали унутра у мрачни мали бар, слушали раздраган смех, а смех њихове мајке био је најгласнији. Угледавши њихова лица, она би наједном прешла са силовите раздраганости на крајњу љутњу и, мада су се ђумбир и кесице са чипсом додавали кроз прозор, њен бес би излазио са њима и претио деци док су јела и пила.

„И није је много брига с киме тамо одлази,” рекао је баштован госпође Ален.

„Она много ради и заслужује мало задовољства – има она својих жеља,” рекла је госпођа Ален, која их, авај, није имала.

Она никада није крочила у паб „Коњ и чокеј”, мада је био ближи њиховој кући од паба „Игра даме” на другом крају села где су она и њен муж понекад одлазили на чашицу шерија недељом пре подне. „Коњ и чокеј” привлачили су другачију гарнитуру муштерија – на пример, људе који би седели и пили за столовима постављеним свуд око зидова. У пабу „Игра даме” нико никада није седео, већ су људи стајали и пијуцкали и чаврљали као на пријемима, а и ручкови и вечере су сервирани, због чега је све то изгледало уљудније; деца се нису мувала напољу, јер она су била код својих кућа са дадиљама.

Понекад увече, а то је било толико пута, када би се њен муж задржао до касно у Лондону, госпођа Ален је желела да оде, да је могла, доле до „Игра даме” и попије чашу шерија и мало поприча с неким; али била је сувише стидљива да би отворила врата и ушла сама: замишљала је главе како се окрећу, поздрав добродошлице пун изненађења њених пријатеља који би сви били у безбедним брачним паровима; а онда, пошто би изашла, погледи који би се сусретали с неизреченим порукама и нагађањима у ваздуху.

Госпођа Лејси би је напуштала у подне, а онда је ту био и посао по башти, а и пса је требало водити у шетњу. После шест сати почињала је забринута да корача по кући, бацајући погледе на сатове идући из собе у собу, ослушкујући да чује кола свога мужа – звук који је тако добро познавала, јер је на њега чекала велики део свог брачног живота. Чула би, најзад, како гуме скрећу на меки шљунак, како се врата с треском затварају, а затим његове ужурбане кораке ка кућном трему. Знала је да је било право расипништво тако траћити своје године – а, гледајући уназад није била у стању да међу њима прави икакву разлику –

није могла да се сети ни шта би друго могла да ради. Хамфри је све више и више зарађивао и сада га ништа у томе није могло зауставити. Њене познанице, увек у великим шкрипцима питале су се како да дођу до школарине за следеће полугође, знале су да јој се окрену и свирепо кажу: „Ох, лако је теби, Рут. Појма немаш чега си поштеђена.”

А госпођа Лејси била би срећна када би Морин могла да напусти школу и „почела да зарађује”. „Морам да учим геометрију,” каже она када је време да се опере посуђе после ужине. „Даћу ја теби твоју геометрију, дете моје,” рекла сам. „Када сам била твојих година, зарађивала сам.”

Госпођа Ален била је опчињена животом који се одвијао у тој кући, а и та деца су јој се чинила правом, мада их никада није видела. Једино је господин Лејси остајао замагљен и незамислив. Нико га није познавао. Радио је у граду у долини, удаљеном шест миља и држао се по страни; за њега се знало да никада није промолио главу у паб „Коњ и цокеј”. „Имам ја своје друштво,” рекла би госпођа Лејси весело. „Уосталом, он је скоро двадесет година старији од мене. Водићу рачуна да ниједна од мојих девојака не направи моју грешку. „Радије бих те видела мртву преда мном,” рекла сам Вери. „Ронова млада дама имала је среће, зато што је са Роном”, додала је госпођа Ален јер је ово сматрала чудним, пошто је Рон увек био оцрњен; био је, била је наведена да верује, глупав, незахвалан, похлепан и спор да завуче руку у џеп ако је нешто требало да се плати. А онда било је ту и оно са чишћењем његових ципела, јер ниједна млада жена не би урадила оно што је његова мајка чинила за њега – или бар рекла да је чинила. Госпођа Лејси би уздахнула и рекла: „Боже благи. Да су ми њихове године и да знам оно што сада знам.”

Била је завидна жена: завидела је госпођи Ален на лепој кући и одећи, а завидела је и својим ћеркама на њиховој младости. „Да имам вашу фигуру,” знала је да каже госпођи Ален. Њена је нестала; а шта би се друго и могло очекивати, питала је, кад је изродила троје деце? Госпођа Ален је мислила, такође, и на све црно пиво које је попила у пабу „Коњ и цокеј” и на сећања на прошле ручкове и вечере који су често спомињани у разговорима. Штагод да је био разлог, њено тело, благо стиснуто у корсет, тресло се док се тешко кретала по кухињи. Преко лета, голих руку и ногу изгледала је крупнија но икад. Иако јој је кожа била врло бела, утисак који је остављала био је одмах шарен – почев од њене наранџасте косе и светлих усана и цветних шара какве је увек носила. Нокти на ножним прстима намазани црвеним лаком, вирили су између каишева њених луксузних сандала; тиркизно плаве перле обмотане око њеног врата.

Хамфри Ален је никада није видео; увек је одлазио на станицу пре него што би она стигла, и то је било добро што је тако, мислила је

његова жена. Када је она говорила о госпођи Лејси, питала се да ли он може да је замисли као једну уредну, пријатну жену у чистом белом радном комбинезону. Није га она намерно доводила у заблуду, али је искористила његову незаинтересованост. С њеним односом према госпођи Лејси и с интимношћу њихових разговора у кухињи он се не би сложио, а смучило би му се када би видео та њена отворена стопала с огуљеним лаком на ноктима и жућкастим петама.

Једног понедељка изјутра, госпођа Лејси дошла је касније него обично. Никада није била много тачна и имала је пуно изговора због пробушене гуме на бициклу, или се Морин није осећала баш најбоље. Госпођа Ален, чекајући да се појави, издвојила је ствари за прање. Када је поново погледала на сат, схватила је да је било прекасно да је и даље уопште очекује. Јер у последње време госпођа Лејси је изгледала болесна и депримирана; очни капци, који су били хронично прилично упаљени, били су нападно црвенији него икад, за судопером или даском за пеглање, она би запала у неуобичајено ћутање, била је одсутна и стално је уздисала. Увек је волела да прича о „промени” а сада је то чинила више но икад, мада с надом очајника.

„Извините, али била сам тако болесна”, рекла је госпођи Ален када је стигла наредног јутра. „Још увек се чудно осећам. Таква горушица. Не допадају ми се ти симптоми, кажем вам. Само сањам о марибирним орасима, баш као кад сам носила Морин. Ни најмање ми се не допадају ти симптоми. Осећам да ћу се бацити у реку ако ми се то опет догоди.”

Госпођа Ален је осетила запрепашћеност и одбојност. „Свакако не у вашим годинама,” рекла је љутито.

„Не можете бити више запрепашћени од мене”, рекла је госпођа Лејси подригујући гласно. „Ох, пардон, бојим се да не могу да се суздржим.”

Пошто није била у стању да се суздржи, наставила је да подригује и штуца док је отварала славине и сипала прахак за прање у ванглу. Управо због тога госпођа Ален је одлучила да изведе пса у шетњу. Осећајући се свесно ситничавом и надменом ишла је преко поља, покушавајући да се отресе размишљања о госпођи Лејси и њеним проблемима; али није била у стању. „Јадна жена” мислила је она по ко зна који пут с огорчењем.

Кренула је натраг када је приметила како се смрачило а небом јурили облаци оштрих ивица. Пре него што је успела да стигне до куће, киша је почела. Коса јој је била скроз-наскроз мокра, слепљена уз главу у чврсте локне; њена одећа од вуне мирисала је на влажну животињу. „Ох, скроз-наскроз сам мокра,” довикнула је, док је нагло отварала кухињска врата.

Одмах је знала да је госпођа Лејси отишла, да је она сигурно обукла капут и отишла скоро одмах пошто је госпођа Ален отишла у

шетњу, јер ништа није било урађено; прање суђа једва да је било започето, а под је био непочишћен. На наслаганим тањирима била је постављена цедуља: и кад је дошла није се осећала добро, имала је вртоглавицу, оставила је своја извињења и поздраве и отишла.

Љутито али методично, госпођа Ален кренула је да надокнади пропало јутро. Већ поподне смркнут израз био јој је на лицу. „Како се усуђује?“, ухватила је себе како изговара шапатом, не допуштајући себи да се упита шта се та жена то усудила.

Имала је она неке своје скромне начине на које је себе умела да размази током часова усамљености, утехе које су јој постајале све важније како је старила, до те мере да је дошло време када би не попити чај у пола пет представљало увод у праву катастрофу. Овог поподнева, које је већ било дезорганизовано, одступила је од своје уобичајене навике и уместо да однесе послужавник до ниског стола поред камина, она је сипала чај у кухињи и тамо га попила, наслањајући се уморно на кухињски орман. Онда је отишла на спрат да се среди. Покушавала је да четком дотера своју уковрцану косу када је зачула звоно на вратима.

Када је отворила врата, јасно је видела згранути поглед који се уместо узбуђења појавио на лицу тог човека. Нешто на њој га је изненадило, није било оно што је очекивао. „Госпођа Ален?“ упитао је несигурно, а запањеност је остала и пошто му је она одговорила.

„Па, ја долазим у вези са женом“, рекао је, „госпођом Лејси која овде ради.“

„Баш сам се забринула због ње,“ рекла је госпођа Ален.

Знала је да мора да се суочи с непријатношћу да чује о стању госпође Лејси па је позвала тог човека да уђе у радну собу њеног мужа, где је сматрала да ће се осећати мање непријатно него у салону пресвученом брокатом. Освртао се око себе огорчено и непрестано гледао доле на под који је његова жена изгланцала. С том мишљу на памети, наједном је рекао: „Све је то однело свој данак.“

Сео је на кожни кауч и ставио поред себе свој качкет и штипаљке за панталоне за вожњу бициклом.

„Дошао сам кући на чај и затекао је у кревету, уплакану,“ рекао је. То је било тачно. Госпођа Лејси је подлегла очајању и отишла је да прилегне. Пошто се осећала боље око четири сата, сишла је у приземље да нађе нешто за јело; али комад крофне није био добар избор и само је изазвао још више горушице и поток горких суза.

„Ако она настави овде још неко време, све ће морати да буде сасвим другачије,“ рекао је господин Лејси претећим гласом. Био је нервозан када је рекао оно што мора а једино је могао да изговори те речи подстакнут гневом. „Ви можда и знате и не знате да она очекује.“

„Знам,” рекла је госпођа Ален скрушено. „Управо ми је јутрос рекла да мисли да...”

„Нема ту шта да се *мисли*. То је јасно као дан.” Па ипак у његовим очима могла је да види неверицу и збуњеност и он се намрштио и поново погледао у изгланцан паркет.

Двадесет година старији од своје жене – или је тако бар рекла његова жена – он је стварно, госпођи Ален, изгледао прилично младolik, искривљен, мали кривоноги човек који је можда некада био цокеј. Израз његових плавих очију био је као у детета: био је тврдоглав и патетичан.

Дебели шпаниел госпође Ален ушао је у собу и право пришао месту на коме је седео странац и почео да њушка његове сомотске панталоне.

„То је превише за њу,” рекао је господин Лејси. „То је превише очекивати.”

На свој ужас госпођа Ален је видела како се те плаве очи пуне сузама. Надајући се да ће прикрити своја осећања, он се сагао и почео да милује пса, тобоже га ударајући стиснутом песницом.

Он је био крајње сметен и изгубљен, као човек на мору. Његов брачни живот био је превише за њега, с толико ствари у њему да он то није могао да схвати.

„Сада знам, учинићу што могу,” рекла му је госпођа Ален. „Покушаћу да пронађем некога другог ко ће да обавља оне грубље послове.”

„Прави проблем су касни вечерњи сати,” рекао је он. „Она дође кући уморна као пас. Из вечери у вече. То није довољно добро. ‘Нека остану код куће и бар понекад нека чувају своју децу,’ рекао сам јој. ‘Паре нам нису потребне.’”

„Ја не разумем,” почела је госпођа Ален. И сама се сада налазила изгубљена на мору, али је осећала да се налази опасно близу једне дивље, непознате обале и плашила се да направи било какав покрет ка њој.

„Ја лепо зарађујем. За њу да ради било је само да заради нешто екстра. Воли нову одећу. Преко дана никада нисам имао замерки. А онда су почели сви ти приједи. Лепо не разумем како људи могу тако да пију из вечери у вече и плаћају некоме да им чува децу. Ви можда сматрате да се то мене не тиче, али ја сам тај који мора да седи сам код куће све до касно и да сам себи спремам вечеру и да немам скоро никакве користи од жене. Понеких вечери сав ускупим. Једном сам скоро излетео када сам чуо када су се кола зауставила доле на путу. Хтео сам да кажем вашем мужу шта мислим и о њему и о вама.

„Мом мужу?” промрмљала је госпођа Ален.

„Шта ја то имам, хтео сам да га питам? Је ли она моја жена или ваша беби ситерка? Довести је кући у ово доба ноћи. И не вреди рећи могла је да одбије. Она то никада не би учинила.”

Тихост госпође Ален најзад га је поразила и одагнала гнев који је он покушао да створи у себи. И сам њен изглед, исто тако, испуњавао га је сумњама, њено озбиљно, неизвесно држање, а и шок који су њене године биле за њега. Замишљао је неку много млађу особу и – због тих пријема – лакоумну. Уместо тога, препознао је нешто од себе у њој, чежњиво разочарање. Узео је своју капу и штипалке за бицикл и седео гледајући у њих, преврћући их по рукама. „Морао сам да дођем,” рекао је.

„Да,” рекла је госпођа Ален.

„Значи нећете је више звати?” преклињао је. „Није то добро за њу. Не у овом тренутку.”

„Не, нећу,” госпођа Ален је обећала и устала када и он и отишла до врата. Он се сагао и још једном помиловао шпанијела. „Извиниће те ме што сам дошао, надам се.”

„Наравно.”

„Њој више не вреди говорити. Што год се од ње тражи, она не уме да одбије. Таква је она.”

Госпођа Ален је затворила улазна врата за њим и остала да стоји у предсобљу, послушкујући како он вози свој бицикл по шљунку. А онда је осетила како почиње да румени од стида. Била је срећна што је сама, јер могла је да осети своје лице, своју гушу, чак како јој се жаре врхови руку. Пришла је огледалу и с пажњом почела да посматра тај чудан феномен.

ЕЛИЗАБЕТ ТЕЈЛОР (Elizabeth Taylor) (1912–1975) рођена је у Редингу, у Енглеској. Писала је романи и приповетке. Први роман *Ког љосиође Лијин-који*, објављен је 1946, а затим је уследио роман *Венац ружа*, 1950, који је био и бестселер. Беспрекорна уметница с индивидуалистичким погледима; занимали су је нека врста комичне смирености и енглеска уљудност, увек прилагодене оштрине.

Превео с енглеског ЂОРЂЕ КРИВОКАПИЋ